

ИСТОРИЈА ПРАВА

Проф. др Небојша Ранђеловић

ФЕУДАЛНЕ ДРЖАВЕ
ЈУЖНИХ СЛОВЕНА

БОСНА

ПЕРИОДИ РАЗВИТКА ФЕУДАЛНЕ БОСНЕ

- I. Од насељавања до половине XII века;
- II. Од средине XII до средине XIII века;
- III. Од средине XIII века до 1322. године;
- IV. Од 1322. године до 1391. године;
- V. 1391. године до 1463. године;

ДРЖАВНИ АПАРАТ ФЕУДАЛНЕ БОСНЕ

- Узрочнопоследичне везе са распадом родовскоплеменске заједнице;
- Посебност црквене организације;
- Посебан положај властеле;
- Сперцифичности положаја владара;

Државни апарат феудалне Босне

**Битисање слободног сељачког поседа
Трговина робљем**

Одлике државе:

- **Сталешка монархија са ограниченом влашћу владара**
- **Моћ крупне властеле**

Централни органи власти: ВЛАДАР, САБОР

Локална управа: ВЛАСТЕЛА на основу феудалних имунитета

Дворски апарат (поштена дворштина); звања: - Дворски старешина, дворски

Управни апарат: неразвијен

- (кнез, маршал)
- Кознац (коморник, протOVERСТИЈАР)
- Дијак (граматик, логотет)
- Тепчија, пехарник, ставилац

ВЛАДАР У ФЕУДАЛНОЈ БОСНИ

Титуле: **КНЕЗ, БАН, КРАЉ.**

Династија Котроманића, без строге примене принципа примогенитуре.

Економске основе владареве власти:

- „племените баштине“
- Рудно благо
- Царине
- Ковање новца
- Трговачке таксе (тзв. трговина)
- Стонски доходак
- Владарски дукат
- Српски или светодмитарски доходак

Нема стајаће војске

СТАНАК У ФЕУДАЛНОЈ БОСНИ

СТАНАК, СБОР, СВА БОСНА или само БОСНА

Састав:

- Сва властела
- Владар
- Чланови владареве породице? (различита гледишта)

Претпостављена надлежност:

- Избор и крунисање владара
- Даривање и одузимање баштина
- Отуђивање државне територије
- Спољна политика

Нема доказа о законодавном раду

ЦРКВА БОСАНСКА

Порекло – постоје различита гледишта

У ОСНОВИ ЈЕРЕТИЧКО УЧЕЊЕ

- **Прави крстјани (људи праве вере апостолске) – вршили свештенички позив**
- **Мрсни људи**

Стројници (свештенство):

- **Гости (више свештенство)**
- **Старци (ниже свештенство)**

На челу цркве ДЈЕД који врши управу са 12 СТРОЈНИКА

Право азила

ВЛАСТЕЛА У ФЕУДАЛНОЈ БОСНИ

ПОСТОЈИ САМО СВЕТОВНА ВЛАСТЕЛА

Као властеоски посед постоји само **БАШТИНА**

Нема условног даривања баштине („њему и његову последњему“)
Титулар баштине није појединац већ РОД (племенито, племенштина)

По економској и политичкој моћи:

- **ВЕЛМОЖЕ**
- **ВЛАСТЕЛА**
- **ВЛАСТЕЛИЧИЋИ**

Зборни називи: **БОЈАРИ** и **КНЕЗОВИ**

Титуле: **ВОЈВОДА**, **ВЕЛИКИ ВОЈВОДА** и **ХЕРЦЕГ**

ЛЕСТВИЦА ВАЗАЛИТЕТА

ЗАВИСНО И ГРАДСКО СТАНОВНИШТВО ФЕУДАЛНЕ БОСНЕ**Остаци родовског уређења****СЛОБОДНИ СЕЉАЧКИ ПОСЕД****“половници“ и “трерјаници“****Зависно становништво:**

- **Зависни земљорадници, КМЕТОВИ или КМЕТИЋИ, збирни назив ЛЈУДИ**
- **ВЛАСИ**

РОБОВИ**У градовима:**

- **Трговци**
- **Занатлије**
- **Рудари (углавном Дубровчани и Саси)**

ПРАВО И СУДСТВО ФЕУДАЛНЕ БОСНЕ

„стари обичаји“

Незнатан број владарских и властеоских ПОВЕЉА (сумњиве веродостојности)

СУДОВИ:

- Властелински колегији
- Мешовити погранични судови (станак)
- Конзули
- Суд туженика

Право азила

POVELJA BOSANSKOGA BANA KULINA

(29. VIII 1189)

+ њ иже ѡца и сна и стаго дѡхъ · ѣ бань : босньски кѡлань ·
 присезаю вѣ кнеже | крѡвашъ : и вѣсѣмь графамь · дѡбровьчамь ·
 правы : приѣтель : выти вамь | ѡь селѣ : и доѡѣка : и правь гон
 дрѡжат(и) | съ вами : и правъ : вѣрѡв : доколе съмь живь · въ си
 дѡбровьчане : кире хѡде : по моемъ владанию : трѡгъюке · годѣ
 си кто : хѡке : крѡвати : годѣ си кто мине : правовь вѣрѡвь :
 и правымь сѡвѣцею : дрѡжати е везь вѣсакоє зледи : развѣ
 цю ми кто : да воевь воловь поклонь ; и да имь | не бѣде : ѡь
 монхъ : чѣстѣниковъ : силе : и доколѣ : њ | мне вѣдѣ : дати имь :
 съвѣтъ : и помокъ : какоѡе : и себѣ : колнкоѡе моѡе : везь вѣ-
 сега : зѡаога примысла : тако ми вѡже помаган : и сиє сто ева-
 ньгелие · ѣ радѡе : днѣкь бань : писахъ сню : книгъ : повеловь : |
 бановь : ѡь рожьста : хѡва : тисѡка · и съто : и ѡснѣдесеть : и
 дѡветь : лѣтъ : мѣсеца : авьгѡста : њ дѡвѡдесети : и дѡветы :
 днь : сеѣченне : глаже : ишвана : крѡститѣла : .²